

ceret; nam consensus Patrum exhibit irrefragabile argumentum: consensum vero deesse satis ostenderent testimonia a nobis citata. — 2) Etsi autem veritas, quam hic propugnamus, non posset demonstrari ex consensu Patrum (quod tamen minime concedimus): satis tamen demonstraretur ex Scriptura, et ex aliis documentis traditionis, uti liquet ex hactenus disputatis — 3) Sed ut aliquid magis directe attingamus de hoc difficultatis capite — *a)* distinguantur diversi actus qui possent tribui huic potestati: sunt enim aliqui, quos minime exercendos ab Ecclesia, ex una vel altera ratione, Patres docent; quin tamen sequatur deesse ipsam potestatem, aut exercitium eius legitimum quoad alios actus. Ita, ex. gr., S. Ambrosius, cuius auctoritate plurimum abutuntur adversarii, negat Ecclesiam debere seditionem cire adversus reges; at quomodo potest inde inferri, Ecclesiam carere coactiva potestate? — *b)* Distinguuntur personae, contra quas adhiberetur potestas Ecclesiae coactiva: negant enim Patres, adhiberi eam posse contra infideles, qui Ecclesiae subditi non sunt; negant etiam, in quibusdam rerum adiunctis, eam esse adhibendum directe ut quidam revocentur ad fidem; at ex his minime sequitur deesse potestatem illam in Ecclesia, aut illam adhiberi non posse in tutelam ordinis, vel correptionem malorum — 3) Distinguuntur circumstantiae, in quibus Patres aliqui scribent, aut in quibus versari potest Ecclesia. Nam Ecclesia vivens sub infesto Ethnicorum imperio, non poterat plenitudinem suae potestatis exserere; adeoque Patres *historice* potius asserunt quod fiebat, non vero *iuridice* negant potestatem Ecclesiae. Ita etiam legitimae potestatis usus potest quandoque esse illicitus, attentis circumstantiis: sed ex eo quod *tunc* excluditur exercitium potestatis, nec negatur ipsa potestas, nec excluditur eius usus in aliis rerum adiunctis.

ARTICULUS SEPTIMUS

An vera Christi Ecclesia debeat esse infallibilis.

§ 1.

Exponitur status quaestionis.

780. Nomine *infallibilitatis* significatur immunitas ab errore. Immunitas vero ab errore intelligi potest vel quatenus aliquis, licet errori obnoxius, *de facto* tamen non errat; et habetur id quod melius dicitur *inerrantia*: vel excluditur ipsa possiblitas errandi; et habetur id quod proprie dicitur *infallibilitas*: haec duo tamen nomina saepe promiscue usurpantur.

781. Nobis sermo est de immunitate ab errore quae excludat ipsam possibilitem errandi. Ea duplex est: una *essentialis*, et est propria Dei; altera *participata*, quae creaturis rationalibus a Deo communicatur ea mensura et lege, quam Deus ipse vult: *supernaturalis* autem haec erit, si naturae vires et exigentiam supereret, ita ut sit ei indebita.

782. Infallibilitas, quam Ecclesiae asserimus, *participata* est et *supernaturalis*; unde generatim describi potest: «privilegium a Christo Ecclesiae concessum, quo, in rebus fidei et morum, ea nec falli nec fallere potest». Quare iam patet quam parum catholicam doctrinam de Ecclesiae infallibilitate intelligent qui ideo eam impugnant, vel quia, aiunt, Deus solus infallibilis est; vel quia omnis homo errori est obnoxius. Deus solus infallibilis est infallibilitate *essentiali*, et homo *naturaliter* est errori obnoxius: at infallibilitas, quam Ecclesiae tribuimus, *participata* et *supernaturalis* est.

783. Infallibilitas haec participata et supernaturalis adhuc bifariam dispescitur: una dicitur *passiva*, quam etiam vocant infallibilitatem *in credendo*; altera est *activa*, quae dici etiam solet infallibilitas *in docendo*. Prioris subiectum est Ecclesia universalis, quae propterea (I. Tim. III. 15.) dicitur «columna et

firmamentum veritatis », et (Matth. XVI. 18.) dicitur quod sit « aedificata super petram, et portae inferi non praevalebunt aduersus eam ». Alterius vero infallibilitatis subiectum sunt Pastores et Doctores, quos (Eph. IV.) Christus dedit in aedificationem corporis sui mystici. Haec est principium extrinsecum efficiens veritatis, quae tamquam in sede firmissima semper est in Ecclesia; illa rationem habet causae finalis.

784. Iamvero quoad infallibilitatem *in credendo* duo praecipue notari debent. *Primum* est: etsi fides et sensus fidelium seorsum spectari et explorari possit; a fide tamen Ecclesiae docentis nunquam potest *re seiungi*, aut esse ab ea diversa eique opposita. Obedientia enim fidei, quae in fidelibus invenitur, respondet tamquam effectus, auctoritati docendi, quae residet in Pastoribus: quemadmodum ergo semper erit multitudo fidelium veram fidem profitens; ita semper erunt cum illa Pastores et Doctores veram fidem docentes: adeoque manebit semper unitatis vinculum quod, ex Christi institutione, interesse debet Pastores inter et plebem.

785. *Alterum*, quod notari debet quoad infallibilitatem *in credendo*, est *haud oportere hic diserte ac directe eius existentiam demonstrare*. Nam — 1) ea satis colligitur ex dictis: siquidem ostendimus Ecclesiam esse unam unitate etiam fidei; apostolicam apostolicitate etiam doctrinae; indefectibilem in suis constitutivis proprietatibus ac dotibus. Atqui si Ecclesia universa errare posset in fide vel credendo ut divinitus revelatum quod revelatum non est, vel negando esse revelatum quod revelatum est; Ecclesia deficeret in unitate, apostolicitate, etc. Ergo. Unde de ea dicitur (Os. II.): « Sponsabo te mihi in fide: sponsabo te mihi *in sempiternum* ».

2) Imo haud raro adversarii ipsi concedere videntur infallibilitatem Ecclesiae *passivam*; licet huic concessioni plures errores admisceant. Ita Calvin. (Inst. l. 4. c. 8. § 11-15.) dicit istam propositionem « Ecclesia non potest errare » esse veram, si intelligatur de sola Ecclesia universalis, non autem extendatur ad Episcopos, qui sunt Ecclesia repraesentative (cf. Bellarm. de Eccles. milit. l. 3. c. 14.). Et Hodge (*System. theol.* vol. I. p. 183.) statuit, Scripturam esse unicam regulam fidei; at simul addit

quod in interpretatione Scripturarum « they should also pay the greatest deference to the faith of the Church ». At omnes mordicus negant infallibilitatem *in docendo*, seu authenticum et vivum magisterium (cf. *de Virt. Infusis*, n. 956. seqq.); adeoque in hoc adstruendo maxime adlaborandum est.

3) Ceterum infallibilitas Ecclesiae *in credendo* est effectus, ut diximus, infallibilitatis *in docendo*, quae proinde, ut indicavimus etiam (n. 633.), est illius principium: hinc infallibilitas *activa* Pastorum sibi vindicat necessario *passivam* fidelium infallibilitatem. Ergo si semel probetur existentia *activae* infallibilitatis in Ecclesia, supposita Christi institutione et ipsius promissis, ex ea necessario infertur et *passiva*.

786. Nobis igitur agendum hic est de infallibilitate Ecclesiae *in docendo*. Quoad hanc tria considerari possunt: — 1) eius natura et existentia — 2) eius obiectum — 3) eiusdem subiectum. Sed enim *obiectum* infallibilitatis art. seq. investigabimus: pauca hic pro rerum intelligentia declaranda sunt de eius subiecto; praesens ergo quaestio proprie est de existentia *activae* infallibilitatis.

787. Quoad *subiectum* haec notanda sunt: — 1) illud duplex est; nempe Petri successor, Caput Ecclesiae visible per se spectatum; et corpus Pastorum, seu successorum Apostolorum, simul cum Capite. Quam distinctionem indicare videtur Synod. Vatican. (Const. *Pastor Aeternus*, cap. 4.), ubi definiens infallibilitatem Rom. Pontificis (en unum subiectum), docet eum « infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam (en alterum subiectum) in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit ».

2) De infallibilitate S. Pontificis per se spectati directe agetur in sequente disp.; ceteri vero Pastores, seu Episcopi, spectari possunt singillatim, vel simul coniuncti. Inter Catholicos convenit singulos Episcopos (Rom. Pont. excepto) errare posse; nec Novatores, qui omnem activam infallibilitatem Ecclesiae denegant, illam singulis Episcopis ullo modo tribuunt. Superest ergo ut eis simul coniunctis, prout *Corpus Pastorum* efficiunt, tribuatur. Sane, ut paulo infra patebit, promissiones de infallibilitate factae sunt corpori successionis Apostolicae in communi, prout sunt *Ecclesia docens*.

3) Corpus illud Pastorum considerari potest separatum a visibili Ecclesiae Capite, vel cum illo coniunctum eique subordinatum. Si separatum spectetur, illud non est infallibile; nam munus infallibiliter docendi in Apostolis ordinarium, id est ad successores transmittendum in iisque perseveraturum, a Christo Domino declaratum est verbis, quae numquam ad singulos, sed semper ad totum collegium in unione cum Petro dirigebantur. Hinc Bellarminus (de Conc. et Eccles. l. 2. cap. 19.) ait: « Etsi Concilium *sine Papa* non potest definire nova dogmata fidei, potest tamen iudicare tempore schismatis, quis sit verus papa, et providere Ecclesiae de vero pastore, quando ei nullus aut dubius est, et hoc est quod recte fecit Concilium Constantiense ». Infallibilitas ergo corporis Pastorum propria, ei competit prout cum Petri successore coniuncto. Hinc patet duplex illud *activae* infallibilitatis subiectum non esse *adaequate distinctum*; unum enim est Rom. Pontifex solus; aliud corpus Pastorum, in quo necessario includitur Rom. Pontifex.

4) Corpus Pastorum consentiens cum Rom. Pontif. potest esse vel in Concilio coadunatum, vel extra Concilium per orbem dispersum. Utroque modo ei tribuitur infallibilitas in docendo; Christus enim promittens ei infallibilitatem nullam distinctionem fecit inter Pastores *congregatos* aut per orbem *dispersos*.

5) Necesse autem non est *directe* hic ostendere *subiectum* infallibilitatis activae esse corpus Pastorum Capiti visibili adhaerentium. Ipsi enim testimoniosis, quibus ostenditur existentia *activae* infallibilitatis in Ecclesia, si ea excipias quae successoris Petri infallibilitatem demonstrant, aperte conficitur eam residere in corpore Pastorum tamquam in subiecto (1).

(1) « Hinc, praecclare scribit Schrader (de Unit. Rom. l. 2. pag. 338.) petitur ipsa veluti ratio oeconomiae, ordo ac prope via, qua semet charisma praesidiumque infallibilitatis in Ecclesia explicat. Videlicet non secus, ac qui sibi secundum Salvatoris parabolam habere firmam domum proponit: fundamento adfert firmitatem primum potissimumque, ut idem in se stabilitum absolute stet, nec ipso vacillante omnia corruant; tum vero columnis sic consultit, ut iis non tribuat firmitatem, qua in se absoluteque consistant, verum easdem collocando in obfirmato illo fundamento, cui quoque institerint, licet magnam domus vim sustineant, de se non trahent ruinam: sed quum primum ab illo deflexerint, collapsae ruinam illico dabunt, quamvis minimum ferendum pondus habeant. Ubi etiam hoc

788. Haec de infallibilitatis subiecto nunc attigisse sufficiat. Iam ad ipsius infallibilitatis naturam declarandam accedamus. Ea sic describi potest: « supernaturalis Dei in Christo per Spiritum Sanctum assistentia, qua Ecclesia docens in rebus fidei et morum definiendis ab omni errore praeservatur immunis ».

789. Dicitur I.: *assistantia*: quo imprimis exprimitur donum infallibilitatis in docendo non esse confundendum cum *inspiratione*. Naturam inspirationis alibi (de Virtut. Infusis, n. 939.) declaravimus; sed ad rem nostram adnotare sufficit, donum infallibilitatis non importare novam revelationem; sed divinam specialem providentiam, qua in revelatione, iam facta et in Apostolis completa, custodienda explicanda tuenda, Ecclesia ab errore servatur immunis. Id Ecclesia ipsa in suis definitionibus non semel expresse declaravit. Cf. de Virt. Infusis (n. 479. seqq.).

790. Quare patet — 1) quam parum intelligent infallibilitatis conceptum, qui illam impugnant quasi Ecclesia, aliquod dogma definiens, novam acciperet revelationem, per quam doctrinae Christi et Apostolorum aliquid adderet, atque ita Apostolicam fidem muraret (cf. de Virt. n. 579. seqq.) — 2) Quam immerito obiciatur ab aliquibus: si Ecclesia est infallibilis, cur in suis decretis dogmaticis aliorum testimonia profert? Ea profert, ut ostendat doctrinam, quam proponit, novam non esse, sed contineri in verbo Dei sive scripto sive tradito; ut gloria fidei clarius eluiscat; ut adversariorum calumnias retundat.

791. Dicitur II.: *assistantia*: ut intelligatur etiam infallibilitatem Ecclesiae non excludere, sed exigere humanam industriam;

adparet, in magna domo eaque a suo fundamento solida, in qua plurimae columnae vastam sustinent molem, contingere posse, ut earum nonnullae a fundamento excidant, quin ipsa domus collabatur tota vel etiam notabile damnum pati videatur; eo tamen sapientis provisoris curiae convertendae, ne simul illae omnes a suo fundamento devient, atque sic dominus ad sola basis rudera redacta aut nulla amplius aut vix ulla esse deprehendatur. Consistentibus autem plerisque illis firmiter in firme fundamento, partes singulae ob interna cum his vincula consertosque nexus continebuntur, iunctaque domus tota firmiter stabit. Atqui haec est ecclesiae adecurata imago ac vera, quia ab ipso ecclesiae fundatore usurpata, ab Apostolis porro plus semel repetita, et a Patribus explicata. Qui ergo ecclesiae firmitati consultit ac providet, Christus in Spiritu Sancto in infallibilitatis dispensando charismate erga fundamentum illius, romanum inquam pontificem, ecclesiaeque columnas, episcopos, non alia oeconomia usus est. »

uti enim verbum ipsum indicat, Deus *assistit* Ecclesiam docentem ne erret, vult ergo ut ea adhibeat operam suam ad errorem vitandum. Id Ecclesia ipsa sua constanti praxi fassa est (cf. *de Virt.* n. 581.). Hinc per se ruit alia difficultas communis apud Protestantes: si Ecclesia, aiunt, infallibilis esset in docendo, cur tantas tamque diligentibus investigationes, deliberationesque suis definitionibus praemitteret? Certe Ecclesiae quovis tempore exsistenti non competit perfectior assistentia, quam illa quae Apostolis concessa fuit: at de Concilio Apostolico, habito in Jerusalem, legitur (Act. XV. 6-7.): « Convenerunt Apostoli et seniores videre de verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus, etc. ».

792. Hic tamen sedulo distinguenda est *causa efficiens* infallibilitatis, quae est promissa assistentia Spiritus veritatis, ab *obligatione* Pastorum inquirendi diligenter, et orandi. Recte enim observat Valentia, communem doctrinam exprimens (tom. 3. d. 1. q. 1. p. 7. § 41.) — 1) « Sive Pontifex [idem dici debet de corpore Pastorum definiente cum S. Pont.] in definiendo studium adhibeat, sive non adhibeat: modo tamen controversiam definit; infallibiliter certo definit, atque adeo reipsa utetur autoctoritate sibi a Christo concessa. Quod est promissionibus divinis de veritate per magisterium unius pastoris Ecclesiae factis certissime colligimus, ut saepius argumentati sumus. Itaque studium ac diligentia Pontifici necessaria est, non ut omnino definit, atque infallibili sua auctoritate utatur; sed ut convenienter ac recte (hoc est sine peccato) utatur ».

2) « Quod si diligentia Pontificis necessaria esset, ut omnino definit, tamen eadem fide credere deberemus, illum quando rem controversam definit, sufficientem adhibuisse diligentiam; qua supra demonstratum est, debere nos credere, quod tunc ille infallibiliter ac vere definit. Ratio est, quoniam eo ipso, quod Christus promisit Ecclesiae, numquam futurum, ut ipsa fallatur, atque adeo neque ut Pontifex controversiam falso definit; etiam promisso censendus esset, numquam futurum, ut is praetermissa debita diligentia definit; si eiusmodi quidem diligentia necessaria omnino Pontifici esset ad definiendum. Quemadmodum si Deus nobis promitteret, futuram anno sequenti magnam frugum copiam;

promittere hoc ipso quoque censeretur aeris temperiem, quae ad eum effectum necessaria esset, ut apposite ad hanc rem inquit Melchior Canus (lib. 5. de locis Theologicis, c. 5.) ».

3) Et paulo ante agens de casu, in quo Pontifex aliquo privato errore imbutus, ad eum definiendum accederet, ait: « Ad fidelitatem Dei erga Ecclesiam spectare, ut impediret in eo casu, quominus per Pontificem illum controversia falso definiretur. Id quod facere Deus posset, aut Pontificem de medio tollendo, ne ipse, sed successor potius rem decerneret: aut interna mentis illustratione, vel alio aliquo modo Pontificem ab errore revocando. Neque vero huiusmodi providentia Dei in similibus casibus miraculosa esset censenda, sed esset potius quidam effectus eius legis ordinariae, qua Deus per promissiones de veritate factas, sese obstrinxit Ecclesiae ». Idque deinde exemplo confirmat. Ex quibus plane evanescit eorum difficultas, qui dicunt: nulla definitio haberi potest uti certa, siquidem nequit certo constare utrum Ecclesia docens debitam adhibuerit diligentiam necne, antequam definitionem ederet.

793. Dicitur III. *in definienda doctrina fidei et morum*. Omissa infallibilitatis obiecto (de quo infra), quod his verbis exprimitur, ad intelligentiam eorum verborum duo notanda sunt. *Primum* attingit ipsum modum, quo aliqua doctrina infallibiliter ab Ecclesia proponitur: propositio enim haec potest esse *implicita* vel *explicata*. « Porro », inquit Conc. Vatic. (Const. *Dei Filius*, cap. 3.), « fide divina et catholica ea omnia credenda sunt quae in verbo Dei scripto vel tradito continentur, et ab Ecclesia sive solemni iudicio, sive ordinario et universali magisterio tamquam divinitus revelata credenda proponuntur ». Ecclesia enim, uti sedula veritatis magistra, quotidiano etiam ministerio, qua viva voce qua praxi, fideles instruit. Hinc in liturgia, in publica sacramentorum administratione, in cultu, templo atque altaria eriendo, sanctorum reliquias et imagines publicae fidelium venerationi exponendo, etc., eas implicite docet veritates sine quibus huiusmodi praxes consistere non possent. Cf. *de Virt. Infusis* (n. 432.).

794. Alterum quod indicatur illis verbis *in definienda doctrina*, etc., est Ecclesiam non esse infallibilem nisi in ipsa defi-

nitione. Hinc Ecclesiae infallibilitas non modo non extenditur ad investigationes, quae praecedunt definitionem; sed nec ad ea omnia quae leguntur in ipsis monumentis definitionem continentibus. In his, ex. gr., si quid inveniatur obiter ac incidenter dictum, signum est Ecclesiae docentis intentionem in illud definiendum non ferri: qua ratione negant Theologi (cf. *de Deo Creante*, n. 279.) *de fide esse naturam pure spiritualem Angelorum*. Sed de his cf. quae supra disseruimus (n. 385.).

795. His itaque praenotatis —

§ II.

Solvitur proposita quaestio.

PROP. XXXIV. — *Constituit Christus in Ecclesia visible, authenticum et perpetuum Magisterium, cui promisit et contulit speciale infallibilitatis charisma, quo, per Spiritus Sancti assistentiam, in doctrina de fide et moribus definienda, numquam possit a veritate deflectere: quemadmodum ergo ipsum ius habet doctrinam Christi cum auctoritate docendi, ita ex parte omnium fideliū eidem debetur consensus et obedientia fidei.*

796. *Prob. I.* ex verbis quae leguntur apud Matth. (XXXVIII. 16-20.): « Undecim autem discipuli abierunt in Galilaeam, in montem ubi constituerat illis Jesus... Et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Et ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi ». Cum quibus conferri debent quae habet Marcus (XVI. 15.): « Et dixit eis: Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creature. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur ».

Unde: — 1) in his verbis Christus Dominus promittit assistentiam suam Apostolis *ut exercentibus munus docendi omnia quae-*

cumque ipse mandaverat — 2) eamdem assistentiam promittit Apostolorum successoribus, usque ad finem mundi duraturam — 3) haec assistentia importat infallibilitatem in docendo. Ergo in Apostolorum successoribus semper est ac perseverat infallibilitas activa in Ecclesia.

797. Ac primo quidem: *Christus promisit se ad futurum Apostolis ut docentibus*. Id eruitur — 1) ex orationis serie; nam vel illa verba « ecce ego vobiscum sum » nexum habent cum verbis immediate praecedentibus « euntes docete... docentes eos servare, etc. »; vel nullum habent nexus — 2) ex coniunctione illa *et (et ecce, ego vobiscum sum)*, quae omnino manifestat nexus cum iis, quae immediate praecedunt; quemadmodum si Rex mittens legatum suum ad aliquod munus implendum, simul diceret « et ego tecum ero »; quisque intelligeret Regem dixisse: tecum ero, tuus adiutor, tuus sponsor *in hoc munere implendo* — 3) ex scopo orationis, uti animadvertis ipse Grotius (in h. l.). Praeoccupat enim Christus secretam ac obviam discipulorum difficultatem. Scilicet munus, quod ipsis imponebatur, gravissimum erat, et simul Christus subtracturus ab illis erat suam visibilem praesentiam: timere ergo poterant discipuli, ne, hoc auxilio privati, impares essent ad munus docendi omnes gentes. Hinc Christus, ad eorum animum erigendum, dixit: « ecce ego vobiscum sum »; perinde ac si diceret: fortis animo sitis, vobis auxilio ero in hoc munere, non secus ac si visibiliter manerem vobiscum. Unde S. Jo. Chrys. (in h. l.) scribit: « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi ». Videsne rursum auctoritatem? Videsne quomodo illa sese attemperandi causa dixerit?... Ne mihi, inquit, difficultatem rerum dixeritis: ego enim vobiscum sum, qui omnia facilia reddo. Hoc enim prophetis in veteri legere dicebat: et Jeremiae pueritiam obtendenti, et Moysi et Ezechiel subterfugientibus, « Ego vobiscum sum » inquit ». Cf. etiam pulcherrima verba Eusebii Caesareensis, quae dedimus (n. 312.).

798. Secundo: *Christus promisit se futurum cum Apostolorum successoribus*. Etenim — 1) Christus promisit se futurum cum Apostolis *usque ad consummationem saeculi*; sed id adimpleri non potuit in ipsa persona Apostolorum, qui communis fati obeunt, omnibus diebus usque ad consummationem saeculi non